

Mariem Hassan – Saharas röst

I maj framträdde Västsaharas lysande världsmusikstjärna Mariem Hassan med sina musiker för första gången på Clandestinfestivalen i Göteborg. Hon hade veckan tidigare uppträtt i Helsingborg.

– Nästa sång som jag gör ska handla om Gdeim Izik-fångarna, säger Mariem Hassan. Ögonen mörknar när hon pratar om de långa fängelsestraffen; livstid och 30 års fängelse.

Hon har redan komponerat musik om protestlägren Gdeim Izik. Det gjorde hon redan 2010 efter att lägret stormats av marockansk militär.

– Jag får en idé och beställer sedan tex-

ter av västsahariska poeter. Sedan komponerar jag själv musiken, som alltid handlar om Västsahara, kärlek, västsahariernas längtan, lidande och hopp, ja den västsahariska kulturen och historien på något sätt, berättar Mariem.

Hon är trött och förkyld men svarar vänligt på frågor, när jag träffar henne dagen efter konserten.

Hennes musik och framför allt scenframträdande är starka. Med sin intensiva röst sjunger hon om egna och andra västsahariers upplevelser med djup känsla och stolthet men aldrig sentimentalt. Det är en traditionell västsaharisk musik med rötter i morisk arabisk musik med inslag av blues

och reggae. De klassiska instrumenten trummor med getskinn har utökats med elgitarer, saxofon och flöjt.

– Alla sånger har sin historia, säger Mariem.

Men aktuell politik vill hon inte prata om. Det är genom musiken hon uttrycker sig.

– Jag hänger inte med i den aktuella politiska utvecklingen, säger hon men det är nog en kraftig underdrift.

– Jag har släktingar i den ockuperade delen av Västsahara och jag håller kontakt med många via facebook, e-post, telefon etc.

Men till den ockuperade delen vågar hon inte åka. Hon skulle vilja men är rädd för att bli gripen av marockansk polis om hon

kommer dit. Många har varnat henne och vill inte att hon ska fängslas.

I maj kan hon tyvärr inte heller åka till flyktinglägren.

– Jag är så ledsen för att jag inte kan åka till flyktinglägren och fira Polisarios 40-årsjubileum den 20 maj, säger hon.

”Hon sjunger om egna och andra västsahariers upplevelser med djup känsla och stolthet men aldrig sentimentalt.”

För två år sedan opererades hon för bröstcancer och nu ska hon in på kontroller och andra behandlingar. Därför kan hon inte åka till lägren och hälsa på sina släktingar där.

Mariem Hassan är 55 år. Hon föddes i en beduinfamilj i ett nomadtält i öknen nära den lilla staden Smara i nordöstra Västsahara. Där växte hon upp. När Marocko ockuperade Västsahara var hon 17 år. Familjen lyckades fly undan marockanskt bombregn till Tifariti och sedan vidare till de flykting-

läger i Algeriet som gemensamt byggdes upp.

– I början använde vi våra melhafas (den kvinnliga klädedräkten) som ”tält” för de små för att skydda dem mot solen. På nätterna regnade det och vi blev dyblöta men vi överlevde.

Mariems mamma var sångerska och hennes moster dansade västsahariska danser. Därför kom hon tidigt i kontakt med traditionell västsaharisk musik.

Från slutet av 70-talet ingick hon i musikgruppen El Ouali, som fick namnet efter Polisarios förste generalsekreterare som dog i ett slag i början av kriget. Musikgruppen turnerade runt i Europa även under 80-talet.

I slutet av 90-talet lanserades musiken i större skala och i början på 2000-talet blev hon solo-sångerska med en egen grupp som produceras av Nubenegra i Spanien.

Trots sjukdomar har hon fortsatt komponera musik och turnera runt i framför allt Europa.

Numera bor Mariem Hassan i Spanien permanent.

Hennes cd-skivor och kontaktuppgifter finns på hemsidan: www.mariemhassan.com

Text: Lena Thunberg

Bild: Nubenegra

Mariem Hassan är 55 år. Hon föddes i en beduinfamilj i ett nomadtält i öknen nära den lilla staden Smara i nordöstra Västsahara.

Mariem Hassan och hennes musikgrupp sjunger och spelar västsaharisk ”ökenblues” med traditionella och moderna instrument.

”Jag saknar alla mina släktingar”

– Jag tänker berätta lite om mig själv och min familj, så att ni lättare ska förstå hur det västsahariska folket lever sedan 1975. Det var det år som Västsahara, mitt land, anfölls av Marocko.

”Det är det sista afrikanska område som väntar på att avkoloniserar av Spanien, den spanska avkoloniseringen, som ännu inte är genomförd.

Familjen är viktigast för västsaharier. Tidigare bodde en familj i ett tält (jaima) i öknen med sina kameler och getter. Om någon gifte sig, flyttade han ut från sin familjs tält och satte upp ett nytt alldeles intill åt sin nya familj. På så sätt kunde man lätt se hur stor familjen var. Men det viktigaste i våra liv i öknen var samhörigheten i familjen.

Idag har familjerna splittrats. Några av mina släktingar bor på det ockuperade området under marockansk tyranni. Andra bor i exil i Algeriet i flyktingläger i Hamadaöknen, en av de mest ogästvänliga delarna av Sahara. Många västsaharier bor i diasporan, utspridda i världen. Tack vare Internet och mobiltelefoner har vi kontakt med varandra. Men vi saknar den personliga kontakten, kramarna och våra tecceremonier.

Min egen familj är ett bra exempel: Vi var från början tio syskon. Jag förlorade tre av mina bröder i kriget mot Marocko. Av 50

familjemedlemmar bor tio i den ockuperade delen av Västsahara. Min mamma, som är 97 år, bor med tre av mina bröder och deras familjer i i Algeriet i flyktinglägren. Tillammans är de 30 personer. Sedan 1975 kan vi inte besöka våra släktingar, som bor i de ockuperade områdena.

Jag och min bror Boika bor i Spanien. Vi är tillsammans elva personer. Nu bor alla mina fem barn med mig, men under många år var vi åtskilda på grund av studier och hälsoproblem.

Så ofta jag kan besöker jag min mamma i flyktinglägren. Hon är så gammal.

Själv bor jag nu med min familj nära Barcelona. Där får jag cellbehandling var fjärde vecka. Jag är så tacksam för de spanska läkarna som har tagit hand om mig och vårdat mig.

De västsaharier, som bor i de ockuperade delarna, utsätts för ett ständigt och växande förtryck av polis och militär. Vårt lands mineralresurser och de rika fiskebankarna utnyttjas skamlöst och illegalt av Marocko.

”Vi var tvungna att skaffa oss kunskap och att lära oss fort.”

Samtidigt tar de över vår kultur och traditioner för att beröva oss vår identitet. Mänskliga rättigheter kränks ständigt av marockaner. Ingen bryr sig.

2010 satte västsaharier i det ockuperade El Aaiún upp ett tältläger, Gdeim Izik, utanför staden. De gjorde det i förtvivlan över levnadsförhållandena, inga jobb och inga rättigheter. På en enda natt satte män, kvinnor och barn upp nästan 1 000 tält. Dagen därpå omringade marockanska specialtrupper lägret för att förhindra information och stänga ute den internationella pressen. Som vanligt vände Spanien ryggen till. Trots det fredliga motståndet från mer än 20 000 västsaharier förvandlade marockanerna brutalt lägret till aska. Jag har skrivit två sånger som är tillägnade Gdeim Izik.

Andra västsaharier, som sedan 1975 bor i flyktingläger i Algeriet, har hårdat ut i 37 år under mycket svåra förhållanden i exil. Den första katastrofen var kriget mot Marocko från 1975 till 1991. Efter eldupphör 1991 har vi väntat i evighet på den överenskomna folkomröstningen, men den har Marocko, med hjälp av Frankrike och USA, lyckats förhindra.

Kvinnor med anemi har fött barn med anemi. Sjukdomar som diabetes och ögonsjukdomar försvagar oss precis som bristen på färsk mat och rinnande vatten. Rädslan för hungersnöd finns alltid i bakgrunden. Vi är totalt beroende av internationellt bistånd. Det används ibland som maktmedel emot oss. Vi lever isolerade under extrema temperaturer, oskyddade och med traumatiska minnen av napalm- och fosforbombarna från de marockanska bombplansattackerna. Under tiden har två nya generationer växt

upp. De känner inte sitt land. De känner bara till öknerna och stenarna. Det är unga människor utan hopp och framtidsutsikter i en ändlös väntan. Många ser bara ett alternativ: att ta till vapen igen och ta tillbaka hemlandet.

Vi är en liten nation, men ingen kan kuva oss. Vi var tvungna att skaffa oss kunskap och att lära oss fort. Vår republik grundades i exil och är erkänd över hela världen av mer än 80 stater. Vi har en organiserad demokrati och en regering. Nu måste vi delta i marockanernas schackspel på den internationella arenan. Vi har gjort ett liv av ingenting möjligt i denna öken. Alla våra barn har gått i skola. Många studerar runt om i världen.

Musiken är en viktig del av det väst-sahariska folkets kulturella identitet. Därför kämpar jag, Mariem Hassan, med det jag kan, min röst, mina sånger, min musik med traditionellt sound, mjukt men bestämt, på scenen, på Internet eller var jag kan för att ge mitt folk kraft att kämpa emot, men också så att hela världen ska få kunskap om denna orättvisa.

Jag vill tacka publiken och speciellt organisatörerna av Festate Festival som idag har gett mig ännu en chans att förmedla mitt budskap i musik- och kulturvärlden. Tack.”

Detta tal höll Mariem Hassan vid världsmusikfestivalen i Chiasso i Schweiz i juni 2012. Översättning: Lena Thunberg

Folkmusiker sjöng och spelade med Mariem

Dagen efter konserten i Göteborg hade Mariem Hassan och hennes musiker en workshop tillsammans med unga svenska folkmusiker. Elin Andersson, initiativtagare, berättar:

Jag har varit aktiv i Västsaharafrågan i ett par år och även lyssnat på Mariem Hassan länge. Så fick jag reda på att hon skulle komma på turné till Skåne och Göteborg i maj och såg chansen att kombinera mitt musik- och Västsaharaintresse. Jag lade fram förslaget att anordna en musikworkshop för World Fusion Collective. Det är en Göteborgsbaserad organisation med unga folkmusiker, som vill ordna konserter och andra musikevenemang. De nappade på idén. En arrangörsgrupp satte igång med arbetet, som delvis finansierades genom Kultur ungdom och Göteborgs kulturstöd. Ett nära samarbete med Clandestinfestivalen, där Mariem Hassan och hennes musiker skulle spela, löste logistiska problem.

Dagen blev mycket lyckad och ett tjugotal deltagare fick lära sig fyra av Mariems sånger. Till en början låg en viss nervositet i luften, men den löste snabbt upp sig och gav utrymme till jam. De flesta var sångare men det fanns även saxofonister, violinister

och slagverkare på plats.

Under workshoppen fick deltagarna lära sig låtarna, som de flesta aldrig hade hört innan, på gehör och sedan spela tillsammans. Det största problemet visade sig vara att lära sig sångtexterna på hassania, den arabiska som talas i Västsahara. Mariem var mycket noga med att alla skulle lära sig exakt rätt uttal, eftersom texterna är mycket viktiga för henne. Hon ville inte att sångerna skulle riskera att förlora sin rätta mening. Detta löste sig genom att hon gick igenom ord och fraser mycket noggrant. Alla deltagare skulle också få texterna på hassania och översatta till engelska mailade till sig efter workshoppen.

Deltagarna var mycket nöjda med dagen och tyckte att det var mycket intressant att få lära sig om den väst-sahariska musiktraditionen. Flera av dem var nöjda över att bara ha fått höra Mariem Hassan sjunga så nära dem.

Workshoppen var också ett bra övnings-tillfälle för Mariem själv, eftersom hon inte har någon lång vana av att lära ut sin musik. Men under sommaren skulle hon och hennes musiker fortsätta med detta tillsammans med italienska barn.

**Elin Andersson
Bild: Lena Thunberg**

De svenska folkmusikerna spelar entusiastiskt upp sitt inövade musikstycke under ledning av Mariem Hassan